

НАСТАВА КАО ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ ПРОЦЕС

ПРЕГЛЕД

- Настава кроз историју
- Општи задаци наставе
- Типови наставе
- Дидактички системи
 - Хеуристичка настава
 - Програмирана настава
 - Проблемска настава
 - Егземпларна настава
 - Менторска настава

2

Настава

- Различите дефиниције
 - организовано поучавање ученика од стране наставника уз примену уџбеника и наставних средстава
 - математичко-физичка дефиниција: скуп интеракција наставник-ученик и ученик-наставно градиво и наставна средства

$$y = f(u, n, npp, ul, o, no, sp)$$

- у-наставни процес
- активни параметри (u=ученик, n=наставник)
- пасивни параметри (npp=наставни план и програм, ul=уџбеник и помоћна литература, o=опрема, no=наставни облици, sp=школске просторије)

3

Настава

- Истовремено и **образовни и васпитни** процес (степен заступљености оба аспекта није исти по вертикали)
- Доминира образовна компонента

Настава

- Образовање и васпитање траје од рођења – цео животни век (породица, непосредна околина, средства информисања, позориште, ...)
- Основне карактеристике: неорганизовано, просторно и временски није ограничено

Настава

- **Организован, просторни и временски тачно одређен васпитно образовни процес**
- **Остварује се**
 - по утврђеном (строго или мање строго – зависи од државе и образовне политике) плану и програму,
 - у просторијама намењеним томе и специјално уређеним за извођење радњи учења и поучавања у одређеном животном добу
 - Обављају га особе посебно припремљене за тај посао

Настава – школовање наставника

- Дефинисано између осталог и **Законом о основама система образовања и васпитања**, (11. септембар 2009.)
- **Члан 2.** Систем образовања и васпитања обухвата предшколско васпитање и образовање, основно и средње образовање и васпитање и представља саставни део укупног учења током целог живота свих грађана у Републици Србији.
- **Члан 8.** У установи образовно-васпитни рад обављају: наставник, васпитач и стручни сарадник.
- Наставник, васпитач и стручни сарадник јесте лице које је стекло одговарајуће високо образовање:
 - 1) на студијама другог степена (дипломске академске студије – мастер, специјалистичке академске студије или специјалистичке струковне студије) у складу са Законом о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 100/07-аутентично тумачење и 97/08), почев од 10. септембра 2005. године;
 - 2) на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005. године.
 - Изузетно, наставник и васпитач јесте и лице са стеченим одговарајућим високим образовањем на студијама првог степена (основне академске, односно струковне студије), студијама у трајању од три године или вишим образовањем.
- Лице из ст. 2. и 3. овог члана мора да има образовање из психолошких, педагошких и методичких дисциплина стечено на високошколској установи у току студија или након дипломирања, од најмање 30 бодова и шест бодова праксе у установи, у складу са Европским системом преноса бодова.

7

Настава

- Претеча наставе - индивидуално поучавање (првобитна људска заједница – поучавање у коришћењу оруђа и оружја, ...)
- Развој радног искуства, открића нових алата и оружја, ... Потреба за отварањем специјализованих (масовних) друштвених институција – школа.
- Уводи се и ново звање – **поучаватељ - учитељ**

8

Настава

- Настала пре више од 5 000 година (семитска култура - Арабија)

9

Настава кроз историју

- Мењало се место и улога (зависно од карактера друштва)
 - Робовласнички систем (Кина, Вавилон, Египат, Спарта, Рим) – велики друштвени значај
 - Сличности и разлике
 - Спарта
 - Школе су државне
 - Полазило се са 6 година
 - Атина
 - Школе су углавном приватне
 - Полази се са 7 година, а трајала је до 14. године
 - Три предмета: читање и писање, гимнастика, музика – сасвим мало времена за математику
 - Мали број ученика (10-15)
 - Многа обележја данашње наставе потичу из тог периода;
 - Атина – полазак у школу са 7 година
 - образовни ступњеви – основна школа, други степен - **палестра**, трећи степен - **гимназија**

10

Настава кроз историју – Атина и Рим

- Атина:
 - Усмереност ка развоју телесних способности
 - Палестре – рвалиште, борилиште
 - Гимназија – школа за гимнастику
- Рим:
 - Тежња ка изучавању дисциплина које доприносе бољем решавању практичних проблема (трговина, градња, индустрија)
 - Мање су били заинтересовани за развој фундаменталних истраживања
 - Више школе – **граматичке** - : грчки, латински, реторика, право, математика, астрономија

11

Настава кроз историју – феудализам – период стагнације

- Средњи век до 11. века
 - Време доминације цркве
 - Негативан утицај на развој научне мисли – назадовање и наставе
- 11. век и надалје
 - Јача грађанска класа
 - Јављају се прве градске школе
 - Основни задатак: стварање доброг чиновничког кадра за обављање послова државног управљања и вођења трговине

12

Настава кроз историју – ср. век - ширење школских институција

- У градовима већи број школа нижег и средњег степена
- Високе школе
- 12. век – универзитети – заједнице високих школа (Италија и Француска)
 - Болоња 1119, Париз 1150, Кембриџ 1209 (Оксфорд 1167), Праг 1348, Беч 1365
- Опште карактеристике наставе
 - Вербализам и учење путем сталног понављања
 - До 17. века настава је у великој мери догматска
- Напредна буржоазија уочава слабости
- Долази до промена – напуштање традиционалне наставе засноване на памћењу изазваног сталним понављањем

13

- година значајна за развој науке – 1492. година
- протеривање муслимана након 750 година владавине над великим делом Шпаније (Реконквиста, 1492. год.)
- оставили су бројне библиотеке, између осталог и са књигама из античке грчке

14

Општи задаци наставе

- У функцији су потреба друштвеног система и степена његовог развојка
- Два основна задатка
 - васпитни
 - образовни

15

Општи задаци наставе - васпитање

- Васпитање кроз наставу (формирање исправних ставова о животу, понашању према околини, људима, ...)
- Васпитни задаци
 - Израђивање позитивних особина личности
 - Воља, упорност, истрајност у раду, тачност, одговорност, поштење, правдољубивост, хуманост
 - Прихватање и поштовање усвојених норми
 - Развијање верске и расне толерантности, поштовање равноправности грађана, ...
 - Омогућавање научног погледа на свет

Општи задаци наставе - образовање

- Стицање **знања** и развијање одређених **способности** ученика
 - **Знање**: систем или логички преглед **чињеница** и **генерализација** о објективној стварности које је човек усвојио и трајно задржао у својој свести.
 - **Чињенице** – конкретности, појединости о објективној стварности које човек упознаје перцептивним путем – блесак грома, мирис "плина", топлиота, хладноћа – елементи знања доступни нашим чулима
 - **Генерализације и апстракције** – појмови, правила, принципи, методе, закони, дефиниције, закључци, докази, категорије, аксиоми, постулати, ..., теорије, мисли, идеје, једначине, – мисаоне представе

Општи задаци наставе - образовање

- **Способности** – својство човека да на основу поседовања знања и умења обави потребну радњу и постигне жељени успех у раду
 - Перцептивне (сензорске), мануелне (практичне), менталне (интелектуалне), комуникативне (изражајне)
- Повезаност знања и способности
- Знање је темељ за развијање способности а способности су услов за стицање знања и њихову успешну примену.

Општи задаци наставе - образовање

- образовање има два аспекта
 - материјални
 - стицање знања
 - функционални
 - развијање способности

19

Врсте наставе у школи

- редовна настава
 - изводи се по прописаном програму рада за поједини разред једнако за све ученике
- Посебни облици наставе
 - Допунска, припремна и додатна
- Ваннаставне активности:
 - Секције и екскурзије

21

Посебни облици наставе

- Допунска настава
 - средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика
 - 1 час недељно

Посебни облици наставе

- Допунска настава – разлози постојања
 - Празнине уочене у редовној настави које онемогућују ученику даље напредовање, па се попуњавају повременом допунском наставом.
 - Проблеми ученика који захтевају допунску наставу: психо-моторичке сметње, дужи изостанци с наставе, проблеми емотивне природе, неадекватни услови учења код куће ...
 - Допунска настава је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивисани за рад на физици.

Посебни облици наставе

Допунска настава – фазе организовања

1. идентификација, тј. одређивање ученика којима је потребан допунски рад
2. дијагноза, тј. поближе испитивање појединих тешкоћа (идентификовање физичких садржаја које ученик није усвојио) и тражење узрока њихове појаве код ученика одређених за овај рад;
3. израда програма, тј. планирање устаљеног, индивидуалног програма помоћи;
4. реализација, тј. остварење тог програма;
5. контрола, тј. испитивање и верификација ефикасности поступака који су остварени у оквиру допунског рада са ученицима
6. накнадна повремена контрола напретка, усмерена нарочито на оне ученике који су били раније обухваћени допунском наставом

Посебни облици наставе

Допунска настава – фазе организовања

1. идентификација, тј. одређивање ученика којима је потребан допунски рад
2. дијагноза, тј. поближе испитивање појединих тешкоћа (идентификовање физичких садржаја које ученик није усвојио) и тражење узрока њихове појаве код ученика одређених за овај рад;
3. израда програма, тј. планирање устаљеног, индивидуалног програма помоћи;
4. реализација, тј. остварење тог програма;
5. контрола, тј. испитивање и верификација ефикасности поступака који су остварени у оквиру допунског рада са ученицима
6. накнадна повремена контрола напретка, усмерена нарочито на оне ученике који су били раније обухваћени допунском наставом

26

Посебни облици наставе

Допунска настава – разлози за неуспех

- Недовољан број часова за реализацију (1 час недељно).
- Краткоћа трајања (45 минута), и релативно велики временски размак између часова (недељу дана).
- Стабилизован и акумулиран недостатак образовања у физици врло је отпоран, па се само дуготрајним и перманентним утицајима може одстранити.
- Неправилна организација допунске наставе због дидактичке, методичке и психолошке неспремности наставника (нпр. наставник наставља да ради фронтално са свим ученицима, уместо да ради индивидуално и индивидуализирано).
- Када се идентификују ученици за допунску наставу, не тражи се узрок њихових потешкоћа.
- Ученикове су потешкоће понекад узроковане неким психолошким проблемима. Уколико изостане сарадња са одговарајућом стручном службом могуће је неуспех ...
- Улога родитеља ...

26

Посебни облици наставе

Додатна настава –

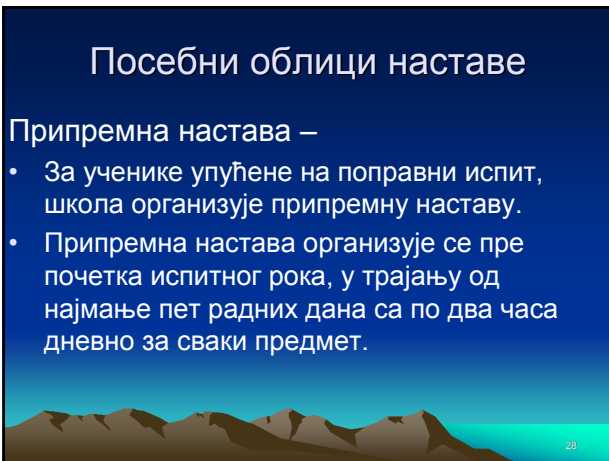
- за ученике са посебним способностима, склоностима и интересовањима за физику организује се са по једним часом недељно.
- Програмски садржаји:
 - изабрани садржаји из редовне наставе који се обрађују комплексније (дедуктивни приступ, раде се тежи задаци, изводе прецизнија мерења на сложенијим апаратима итд.),
 - нови садржаји, који се наслањају на програм редовне наставе,

27

Посебни облици наставе

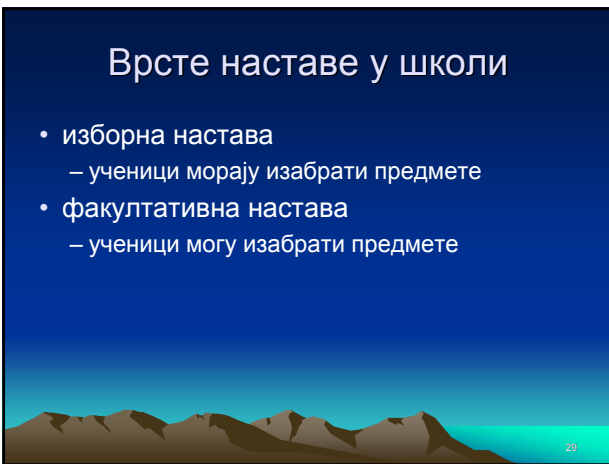
Припремна настава –

- За ученике упућене на поправни испит, школа организује припремну наставу.
- Припремна настава организује се пре почетка испитног рока, у трајању од најмање пет радних дана са по два часа дневно за сваки предмет.

Врсте наставе у школи

- изборна настава
– ученици морају изабрати предмете
- факултативна настава
– ученици могу изабрати предмете

Остале врсте наставе

- семинари
– за време или након редовног школовања
– за наставника – испит за лиценцу и за њено задржавање – правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручног сарадника (професионални развој запослених....)
- учење на даљину
- **образовање током целог живота** – перманентно-целоживотно-доживотно образовање

